

Ennen vuoden 1882 paloa...

Sanokaa minulle, vanhat hyvät (jos pahatkin) oululaiset, nykyiset tai entiset, yhdentekevää, mitä osaa kadonneesta Oulusta tämä kuva esittää.

Siinäpä tulikin tenkkapoo...

Avasin aivan muissa tarkoituksissa kirjan, jonka nimi on Oulun Konepaja Osakeyhtiö ja jonka on kirjoittanut maisteri Aslak Outakoski, maakunta-arkistonhoitaja, osoite Oulu, Aionola. Outakoski on merkinnyt kuvan tekstin näin: "Wilho" Oulun torin rannassa. Yläkannella mm. ins. K. Löfhjelm ja kauppias J. H. Snellman. Kuva 1870-luvun lopulta.

Ensin täytyy kuitenkin selittää, mikä on Wilho, joka tuossa kuvatekstissä esitellään niinkuin vanha tuttu ainakin. Kirjoittamassaan mainitussa Pikisaaren konepajan historiikissa maisteri Outakoski kertoo, että Wilho valmistui Pikisaaren konepajalla 1878 ja siitä tuli tuonaikaisille oululaisille hyvin tuttu laiva. Sen valmistuminen oli herättänyt vilkasta huomiota, ja mm. Oulun Wiikko-Sanomien totesi, että Pikisaaren konepaja Wilhon rakentamisella oli antanut hyvän todistuksen kylistänsä.

Tässä kuvassamme Wilho kaikenkaan ei ole kaukana synnynsaarestansa, sillä totisesti kysymyksessä on Heikolanniemi, jossa siihen aikaan ja vielä kauan aikaa sen jälkeenkin laivat vierailivat. Moni meistä muistaa sen "pakettirantana". Heikolanniemi ei kuitenkaan sano likitulkuunkaan kaikille oululai-

sille sitä eikä tätä. Kävelkäämme siis ensin vaikkapa Linnan-saarelle ja asettukaamme torin puoleiselle uudelle puistoalueelle. Suoraan edessämme on "piispanlinna" eli tuomiokapitulin talo Ojakadun ja Rantakadun kulmauksessa. Niin vain. Sijoitakaa nyt "piispanlinna", jota mieleni tekee puhutella ilman lainausmerkkejä Piispanlinnaksi, tämän kuvassa näkyvän kaksikerroksisen valkoisen talon paikalle. Se sopii siihen kuin — nyrkki silmään, anteeksi vain tämä proosallinen vertaus. Otan esille vanhan kuvan, joka esittää samaa maisemaa tulipalon hävityksen jäljiltä jonakin marraskuun alkupäivinä 1882. Siinä kuvassa valkeaksi rapattu kivitalo on jo raunio, mutta muurit pystyssä. Sensijaan kuvan esittämät puiset piharakennukset ja suurin osa pihapuistakin ovat läjä tuhkaa vain. Heikolanniemen limunaatikoppero on kuitenkin kuin ihmeen kaupalla säästynyt tulipalolta.

Niin, kuvamme esittää siis Oulun Rantakatua 1870-luvun viimeisinä vuosina. Kaikesta päätäten empiretyyliin (!) rakennettu kivirakennus on karvari Alfred Lundin talo, josta siis 1882-vuoden marraskuun 3:nneen palon jälkeen oli tallella vain muurit. Palotontin ja rauniot osti silloisen Oulun raharikas, ite "Päärpummi" alias kauppaneuvos Johan Gustaf Bergbom. Arkkitehti John Lübeckin piirustusten mukaan rakennutti hän muurien varaan uuden komean kivitalon. Hilikka ja muut Oulun talojen tyyliä tutkineet ovat minulle sanoneet, että kattokoristeissa ja ikkunoissa selvästi on havaittavissa renessanssipalatsin lainaa. Kivitalon jatkoksi — kuvassa näkyvien piharakennusten paikalle — Bergbom rakennutti samantyyllisen puisen asuinrakennuksen, sen, jonka Heiko-

lanniemessä, entisessä pakettirannassa, käyneet ovat äskettäin todenneet saaneen pintaansa kauniin hennonvihreän värin.

"Hoo-Ween" juhlahistoriikin 1880—1960 mukaan puurakennuksessa 1890-luvulla sijaitsi alussa kuvatekstissä mainitun Pikisaaren insinöörin K. Löfhjelmmin rautakauppa. En tiedä, onko Pikisaaren tirehtööri Bergbomin vuokralainen vai talon omistaja, mutta viimeistään 1896 talot ja tontit siirtyivät rautakauppiaksi ruvenneen merikapteeni H. W. Snellmanin omistukseen, ja Snellman sisusti ent. Löfhjelmmin rautakaupan oman liikkeensä päämyymäläksi. Nyt tätä "päämyymälää" asuu tuomiokapitulin lainoppinut asessori.

Mutta palatkaamme 1870-luvun kuvaan. "Karvarinristi" tai "piispanristi", kummin vain halutaan, päättyy oikeassa kulmauksessa — tai siinä kai sen täytynee päättyä, koskapa asemakavaruudukko tuolloin oli sama kuin tänä päivänä. Oikeassa reunassa näkyvä kookas harmahava puutalo olisi siis sijainnut Hallituskadun ja Rantakadun kulmauksessa eli ent. Haikalan kulmatalon paikalla. Vai mitä, jokoahan meni männikköön?

Joka tapauksessa Oulun Rantakadun maisema 1878...9...

Keskikesällä puhuin Oulunsalon Varjakasta ja sen Franzéneista. Tiesin, että Varjakan saaren, sahasaaren, jo sata, toistasataa vuotta sitten omistivat Franzénit, mutta en ole koskaan päässyt varmuuteen, asuivatko Franzénit saarella esim. kesäisin ennen sitä aikaa, jolloin siten leskikauppaneuvoksetar Maria Franzén ja hänen merikapteenipoikansa Georg perheineen sinne asettuivat. Nyt Outakoski tuossa historiassa lainaa Wiikko-Sanomia näin: "Höyryvene Wilho, joka on rakennettu Pikisaa-

ren konepajassa, kävi viime torstaina koetusmatkalla Warjakassa, jossa herra kauppaneuvos Franzén vierasvaraisesti kesti laivassa matkustavia kaupunkilaisia."

Saari-Varjakan herra kauppaneuvos oli Frans Johan Johaninpoika Franzén, syntynyt 1819, kuollut 1887, muuten runoilijapiispan veljenpoika, jos asia jatkuta kiinnostaa.

Paljo sitä pittää lukija, että vähäkään viisastuu!

P a n u

Kuva: teoksesta Oulun Konepaja Osakeyhtiö 1873-1948 Laatinut Aslak Outakoski (1949),

s. 46

